

# <sup>v</sup>SOLSKI PRIJATEL.

Izhaja vsak torek na pol poli in velja na leto 2 fl. 12 kr. po pošti, 1 fl. 36 kr. brez pošte.

Číslo 26.

V torek 27. junia 1854.

III. tečaj.

## O sadjoreji.

(Dalje.)

### *XII. Kaj je s ceplenci storiti, in kako jim gre postreči.*

Kdor se s sadjorejo obširno peča, in drevesca tudi redi, da jih ima tudi kamdrugam oddajati, mora ime vsakega plemena svojih otrok — drevesc — vedeti. Neki vertnarji postavijo kolček vsaki versti dreves enakega plemena, na katerem je ime ali číslo drevesnega imena napisano; pa pogosto se zaznamek po dežju i. t. d. zbríše, kolček prestavi ali pogubi. Boljši je torej, če se pola papirja vzeme, na nji grede sadišča narisajo, s čertami verste, z pikami drevesca zaznamnovajo, in ime vsakega drevesca podpiše. Lepo in koristno je, če sadjorejec vsakega drevesca lastnosti vé povedati, kedaj je v sadišče vsajeno, položajeno bilo, kateri sad rodi, kedaj je zrelo itd.

Če po cepljenji pogosto ne dežuje, naj se cepljenci dobro polivajo, da jim več soka pritekuje, ker se po tem gotoviše primejo in spešneje rastejo.

Trava in vsake baže plevel cepljencom živež odteguje, jih u rasti zaderžava, in zemljo izsesuje, torej naj se marljivo pleje, dvakrat ali trikrat u letu okoli drevesc perst prerahlja, in kilovim cepljencom s dobro perstjo, tnalovno, blatom ali s trohljivimi plevami gnoji. Suhe pleve okoli drevesa nasute so jako slab živež in le pičlo pomaga, da bi drevesca rastle. Zdi se mi, kakor bi okoli sklede, v koji so nezabeljeni žganki, špehovih troskov potrosil. Dokler pleve ne pregnijejo in gnojec do korenin ne prerine, ni nobenega dobička od njih; le merčesi se u njih plodijo, dostibart u škodo dreves.

Gledati je na cepljence, če pod cepom popke poganjajo, da se potrebijó, preden mladike storé, koje bi u škodo drevesca sok na-se vleklo. Debeljšim krepkim cepljencom pa ene mladike neki čas rad pustim, da nekoliko soka žlahtni mladiki prevzamejo, sicer bi se zalila in pogonobila.

S prilepenjem in u zarezo cepljenim drevescom se vezi odrahlajo, ali clo poberó, kakor hitro je cep za dlan dolgo mladiko pognal, da trak ali lič u les ne zajeda, in rasti ne brani. Pri popirnatih vezih ni te skerbi, ker same popokajo. Drevescom, ki so s popkom cepljene, se vzemejo ličje čez 20—30 dni, naj so se prijele ali ne. Pri ovih u sklad in u zakožo se pusté obvezila, dokler se rane dobro ne zacelijo; le če se vidi, da pri povezi se bule delajo, so brez odloge rešiti.

Tako ima skerbni sadjorejec s svojimi drevesci vedno dovolj posla, kakor dober oče s svojimi otroci. Če eden kot drugi svojo dolžnost vnemar pušča, se njemu, tako tudi njegovim škoda godi.

(Dalje sledi.)

## Nekaj od šolske izbe.

Šola ima nalogo, otroke k pobožnosti napeljevati, jih v vsem, kar bodo u življenju navadno potrebovali, dobro izuriti, in u njih sercih ljubezen do domovine in do Cesarja obuditi. Toraj je:

1. Prav in lepo, če se u šolski izbi kak križ znajde, na kterem naš ljubi odrešenik Jezus Kristus visi; se lepše pa je, če se otroci privadijo, pri molitvi s vso ponižnostjo proti križu obernjeni biti, lepo rokice na persih skleniti, in zavolj naših pregreh križanega Jezusa s vso pobožnostjo moliti.

Ob petkih posebno, kder ura prihaja, ko je Jezus za nas umerl, naj se od njegovega terplenja učencem kaj pové, in potem naj se Njemu na čast tri „oče naši“ izmolijo.

2. Da bi otroci vse razumeli, kar beró, ni zadost, če se jim le razlaga, otroci hočejo vse viditi. Nakupiti se morajo taj podobice živalic, želiš, i. t. d.; alj pa mora učitel vse na desko narisati. Tako pridobé otroci veselja do šole.

3. Ker naš mili Cesar tolikanj skerbi imajo, in nas ne pozabijo, se mora u otrocih tudi ljubezen do Cesarja in do domovine obuditi. Napravi naj se taj podoba, ki našega vitežkega in ljudomilega cesarja Franca Jožefa predstavi, in učencom naj se naznanujejo dobrote, ki jih od njegove mile roke uživljamo. Prav bi bilo, če bi se včasih med drugimi pesmicami tudi narodna pesem zapela.

Tako je u mojem razredu osnovano, alj drugim dopade, ne vem. Samo toliko se mi pozdeva, da bo marskateri rekel: kje bom denar za to vzel! Kako? Pri meni so šolarčki koj veselo krajcarje skup složili, in kar premanjka, dobro, žlahtno serce Jože Eržen.

### Zaupaj na Boga, Da ohraniš mir serca.

V Damasku, deželi Aram, je živel mož z imenom Baruh; ta je bil zavoljo njegovega bogastva po celi deželi imeniten tako, da so ljudje rekli: on se imenuje po pravici Baruh, to je v našem jeziku: blagoslovljen. On je imel bi rekel zaklade Indije in Arabije, zato je stanoval v silno lepem poslopju; tla so bile lesketeč marmor, pokrite z dragim pogrinalom, in njegovo bogastvo je bilo neštevilno. K temu mu je Bog žlahtno ženo in sedem otrok dal. Pa glej! vender ni bilo ne miru ne veselja v njegovem sercu. Zato si je prizadeval, od dne do dne blišobo svoje hiše pomnožiti, in lepoto z lepoto spreminjati. Pa pri vsem tem ni našel miru v svojem sercu, in je bil vedno otožen, in spanje je od njegovih oči zbežalo.

Rekel je v svojem sercu: Kaj pomaga življenje? Saj ne morem več boljšega in višega doseči, kakor imam že od mladosti, in vem, da je vse pod solncom nečimerno, in moji duši se je vse pristudilo.

Tako hodi Baruh klavern v mislih okoli, in žali svojo ženo in vse v hiši tako, da so djali: Hudoben duh ga nadlegova; — zato je mislil svojemu življenju konec storiti, da bi le nadlegovanja rešen bil.



Zvedel je Baruh, da v mestu Memfizu, v deželi Mizrajm (Egiptu), moder mož stanuje, prerok, kteremu je Bog modrosti v serce dal, tako, da je v vsih rečih svetovati vedel. Baruh je sklenil, se k njemu podati, in se ž njim posvetovati. Pokliče nar zvestejšega svojih služabnikov, z imenom Malhi, in reče: Čuješ, pripravi mi dve kameli, obloži eno tih z zlatom, srebrom in žlahtnimi kámní, in z dragimi dišavami Arabije! In Malhi je storil, kakor mu je njegov gospod ukazal. Baruh pa blagoslovi svojo ženo in svoje otroke, in se odpravi on in njegov služabnik, in gresta od tod čez hribe skozi pušavo do Memfiza v deželo Mizrajm. — Tako hodita s svojo živino sedem dni po pušavi; pa ne dosežeta dežele. Ker angel Gospoda jih je s slepoto udaril, da sta pot zgrešila, in ne vesta ne na levo ne na desno; ker ni bilo nobenega studenca v pušavi dalječ na široko okoli, si nabirata po noči roso po svojih plajših, sta jo serkala, da bi svoje ustnice namočila.

Tu zdihne Baruh in reče: Rad bi dal vse zaklade, ktere kamele neso, in še veliko več iz svojih hramov v Damasku za eno kupico vode, ktera v mojih vertih iz marmorja verši, in vse moje drage vina iz mojih hramov za en studenček, da bi se naši jeziki poživili. — Tako zdihne Baruh; dan je bil močno soparn, in vročina jih prevzame, zmiraj bolj jih je žejalo, da sta popolnoma trudna postala. Zakoleta enega velbluda; pa nista nič vode v njem našla, da bi se bila okrepčala. — Tu odpre Baruh svoje usta, in reče k Malhu: O, moj zvesti služabnik in tovarš, al sim te imel sem pripeljati, da zavoljo mene vmerješ! Svoji hiši doma sim delal nadlogo v svoji nezadovoljnosti, in tebi zdaj, moj zvesti Malhi, sim pa zdaj angel pogube v pušavi! in vender ti terpiš kot jagnje, ktero svojih ust ne odpre pred svojim klavcom, in ne mermraš nad svojim pogublživcom, kteri za tvojo zvestobo le prekletstvo čez te pripelje. O Malhi, kako ti hočem poverniti? — Tako reče Baruh. — Pa Malhi odgovori in pravi: Kako bi jaz z svojim gospodom rad v smert ne šel? Sim le vender tvoj kruh jedel, tvoje vino pil do današnjega dne? Sim dobre dni vžival, kako bi se tedaj hudih branil? — Da bi le gospod Bog tebe iz sile

rešil, rad vmerjem. Al nisim jaz le sam; po tebi pa bi žalovali žena in sedmero otrok. — In ko je Malhi te besede zgovoril, ni zamogel več dalje govoriti, ker je bil oslabel, in pade na zemljo. Tu se je Baruhu serce razlilo, on pade na svoj obraz, plaka, joka, in reče: O gospod, gospod, Bog nebes in zemlje, pokončaj me! kjer nisim vreden tvoje milosti, ktero si mi skazal, in teža mojih grehov težko tare mojo dušo! Zato pokončaj me, kakor moje dela zaslužijo. — Ko je Baruh te besede spregovoril, obmolkne, in močno joka. — Al čuj! kar zasliši šum od daleč iz skale ravno ko šum studenca. Baruh vzdigne svojo glavo in posluša, tudi velblud vzdigne svojo glavo, nagne tje uho, od kodar šum pride, in se bliža k skali. Baruh pa reče: Al bo mar angel Gospoda le čudež storil, in v sredi pušave skalo odperl, da nas pogubljenja reši? To pravi Baruh, in hiti tje, in glej, ob kraji skale, v globočini, teče studenček čiste vode, in dere hladno in bogato, in lepo in prijazno je bilo ga viditi. Tu pade Baruh vnovič na svoj obraz, in joka in reče: O Bog, zdaj spoznam resnico, da si ti vsmiljen in velika dobrota, in da ti čudeže delaš, čeravno tvojega vsmiljenja nisim vreden! Baruh pa ne pije iz studenca, ampak naglo eno čašico prinese, jo napolni in hiti k svojemu služabniku Malhu, mu izpere senci, in mu omoči njegove ustnice. Zdaj Malhi oči odpre, in pogleda svojega gospoda. Baruh ga objame, in joka od veselja, in zaupije: O Malhi, prijatelj mojega serca, ne več moj služabnik! O blagor mi, da sim te našel! — Glej angel Gospoda je nam studenček pokazal! zato pij in poživi se, da živiš in tudi jaz živim! In ko se Malhi napije, je bil poživljen, in Baruh ga pelje k studenčku, in vzameta jedila, ktere sta seboj imela, in se vsedeta v hladu pri studenčku, in jesta in pijeta, da sta bila sita. Tudi svojo živino sta napojila, in se opočijeta od svojih težav, in njih duše ste bile pokrepčane. Tukaj ostaneta to noč do drugzega dne. — Ko solnce izza gor prisije, reče Malhi k Baruhu, svojemu Gospodu: Poglej, sonce že visoko stoji. Ako hočeš, napolnim mehove, in greva naprej k preroku v deželo Mizrajm proti večeru. Gotovo že ne moreva daleč biti. — Tu se Baruh

nasmeja svojemu zvestemu služabniku Malhu, in poprime njegovo roko in reče: Moj brat Malhi, ne tako! Poglej Gospod mi je modrosti dal, katero sim iskal. Čmu bi preroka v Mizrajmi potreboval? Dobro, mi hočemo proti jutru iti, po poti, od kodar smo prišli. Nato napolneta mehove z vodo, napojita velbluda, in tudi sama pijeta, in blagoslovita studenček, kateri jih je smerti rešil, in gresta veselo po cesti.

In ko v domačijo dojideta v Damask, sedi Tirca, žena Baruha, pred hišnimi vratmi z svojimi sedmerimi otroci pod palmovim drevjem, in se ustraši, ko vidi Baruha in njegovega služabnika Malheta. Baruh pa pozdravi svojo ženo in svoje otročiče, in joka od veselja. — Tu vzdigne Tirca svoj glas in reče: Blagoslovljeni naj mi bo moder mož Mizrajmski, kateri je vas tako hitro domu poslal, in blagoslovljen mi bodi Baruh, moj preljubi! glej, tvoje lice je drugo, in tvoje obličje se svetli, kot angel miru. Imenuj mi vender božjega moža, kateri je mir v tvojo dušo nazaj poklical, da ga blagoslovim. Tu se Baruh nasmeja, pogleda svojo ženo in vse pové, kako se je n'emu in Malhu godilo, od konca do kraja. Nato on reče: Poglej, ne človek in prerok, ampak Bog, sam Bog me je podučil. V pušavi sim se učil ponižnosti; v studenčku sim milost božjo in njegovo dobroto spoznal, in zvedel, kakšen človek in prijatelj je moj služabnik! In zdaj se povernem kot preroben k vam nazaj, in mir stanuje v mojem sercu, kateri je dražji, kot mi ga zlato in srebro in vse moje bogastvo dati zamore. — Tako je Baruh govoril, in njegovo obnašanje je bilo prijazno in dobro do konca svojih dni. Pa z svojimi zakladi je dobro delal v celi deželi daleč okoli, in ni ga bilo reveža najdiiti, kteremu bi ne bil pomagal v njegovi revšini.

Tu so vbožni djali, kterim je pomagal: Pač naj se v resnici Baruh imenuje, zakaj on je blagoslovljenec Gospodov, in od njega pride pravi blagoslov. — On pa reče: Poglej, tudi to me je studenček učil. — In ko leto preteče, se poda z svojim priateljom Malhom k studenčku, in z ženo in z otročiči, in blago-



slovi studenček, in izzida zraven hišo za popotnike v pušavi. Studenček pa je imenoval studenc ozdravljenja. In tako se še dandanašni imenuje.

C.

## Zastavice.

Ktera reč če hujši boljši je?

*Jezik.*

Pisan grad, če ga obtečeš devetkrat, pa nema oken ne vrat. Kaj je to?

*Pisanka.*

Naprej me poženi, se vedno redim,  
Nazaj me poženi, do konca zmedlim.

*Vreleno na kolovratu.*

Jan. Tomšič.

## Žalostinka.

Iz *Gradca* se piše v *Neven*: Dones (3. junia) smo zakopali po kratkej bolezni *Josipino Turnogradsko* (Urbančič), vdano Dr. Lovru Tomanu, slovenskemu pesniku, dones smo povernili zemlji narodu svojemu verno hčerko. Zaplakalo nam je serce nad ovim tužnim slučajem, in vsaki, koji je rajnko bliže poznal, bode žaloval nad novim gubitkom, ki ga nam nevsmiljena smert napravi. *Josipina Turnogradska* je bila na vse strani izobražena Slavjanka s dušo in telesom, ki je vso močjo si prizadevala, da koristi narodu svojemu, tako s svojim izgledom v družtvenem in privatnem življenju, kakor tudi s svojimi spisi. Dom njen bil je shodnica slavljanstva, kamor so potujoči Slavjani radi dohajali, da se oživijo s govorom, pesmo, in glasbo slavjansko. Iz njenega peresa je proiztekla marsiktera lepa povest, izmed kterih so najglavniše: „Boris“, „Tverdislava“ in „Lenčica“, ktere se najdejo tiskane v prvem in drugem tečaju „Zore jugoslaven-ske“ od R. Razlaga. Mnogo drugih sostavkov in pesmi najdemo v „Slovenskej Bčeli“, kjer se je pervikrat ko slovenska pisateljica pokazala. Zavolj svoje pripovedke „Boris“ je bila pohvaljena pisateljica od slavnega ruskega spisatelja Palauzova in od mnogih učenih Slavenov; v Carigradu je na svetlo prišla ravno ta povest

na bugarsko narečje prestavljena od S. Dimitrieva Petkoviča. Ova polna nade Slavjanka komaj doverši 20. leto dobe svoje in že nam zibne iz slavjanskega obzorja. — Lahka jej bodi zemljica.

*U Novice* se ravno od tod piše: Lepa zvezda je bila prisiljala na naše obnebe, prijazno je svetila, nadepolne žare razlivala. Veseli smo jo gledali in se je radovali, — ali Bogu bodi potoženo — naša mila danica je prerano ugasnila: *Josepine Turnogradske ni je več*, kakor so „Novice“ že oglasile. Hipoma se je raznesel po Gradcu žalostni glas o smerti njeni. Neznanci pomilujejo mlado — v 20. letu umerlo gospo, Slavjani pa objokujejo nedomestljivo zgubo. Vse polno jih pride k pogrebu, svoje miljenki zadnjo čast skazat. Bivša družba slovenska se zdi znovič zedinjena, omlajena, pomnožena. Po cerkvenem blagoslovu jej pred odvožno zapojó rojaki latinsko otožnico. Trije duhovni in žalostna glasba spremlja številni prevod. Po ukopu na št. Lenarskem pokopališču pak jej v slovenski pesmi odpojó otožno slovo in mir večni! Nje grob tukaj bo našincem predrag kraj, nje mili spomin bo nam v blagoslovu živel.

Mi pristavimo: *Jozefna Tomanova* rodjena *Urbančič* je vmerla, — za nas Slavjane velika zguba in škoda; pa ne bo vmerla njena slava pri vsih Slavjanih: narodi ne poginejo.

## Drobtinčica.

\* Leta 1853 je bilo na *Kranjskem* 117 javnih katoliških šol. Med timi je bilo 7 glavnih, 106 začetnih šol; 4 so bile dekliske in med timi ste bile 2 glavne šoli. Med temi je bilo 9 nemških, 52 slovenskih in 56 nemško-slovenskih. Všolanih vesi je bilo 2326, nevšolanih 1297; za šolo vgodnih otrok je bilo 56.198, med kterimi je jih pa le 14.859 javne šole obiskovalo. Šolskih pripravnikov je bilo 39 in scer 16 hudovnega in 23 neduhovnega stanu. — Javnih ljudskih šol je leta 1853 več kot lani 6, učiteljev 4 in podučiteljev 7, in otrok, ki so v šolo hodili je letos več 2449.

Razun javnih šol je še bilo 68 privatnih, ki so jih iskreni duhovniki po zimi in nekteri tudi celo leto imeli. Ni toraj 41.339 otrok čisto brez šolskega nauka ostalo, kakor bi kdo lahko misliti mogel.

Zraven je še bilo 145 nedelskih šol in 6 delavnih. Število šolskih hiš se je to leto zvišalo od 84 do 91.

Tako naznanuje „Der österr. Schulfreund.“